

О, МОХ

На фронті

10
ОЛЕКСАНДЕР МОХ
(А р а м і с)

НА ФРОНТІ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

5.22.27

Львів. Бібліотека
АН УРСР

Видавничий Інститут „ДОБРА КНИЖКА”, ч. 122.
ЛВІВ Р. Б. 1937

БІБЛІОТЕКА „ДОБРА КНИЖКА”
виходить що чверть року книжками від 2—15 арк.
друку

містить повісті, оповідання, розвідки наших
і чужих авторів

Коштує річно 4 зол., піврічно 2 зол., квар-
тально 1 зол.; для заграниці річно 1 доллар.

ІНТЕРЕС — ПРИЄМНІСТЬ — КУЛЬТУРНІСТЬ

кажуть Вам вступити в члени кооперативи

ВИДАВНИЧИЙ ІНСТИТУТ „ДОБРА КНИЖКА”

Львів, вул. Реймонта (Содова) ч. 4. м. 1.

бо кожний член цієї кооперативи:
причинюється до пресового апостольства на на-
ших землях,

читанням видань цієї кооперативи образує й мо-
рально розвиває себе та любо проводить вільний
час,

дістає всі видання власні кооперативи за половину
ціни, може отже на тім іще й добрий при-
робити!

Щоби стати членом кооперативи „Добра Книжка”
треба: 1. прислати 25 зол. на уділ (можна цей уділ
сплачувати місячними ратами по 5 зол.), 2. при-
слати 5 зол. вписового, 3. виконати і прислати
заяву вступлення в члени кооперативи (друковану
заяву до підпису висилає „Добра Книжка” даром)
все те на адресу:

„ДОБРА КНИЖКА”

Львів, вул. Реймонта (Содова) ч. 4. м. 1.

Нехай не буде доброго українця, який не був би
членом кооперативи „Добра Книжка”!

ОЛЕКСАНДЕР МОХ
(А р а м і с)

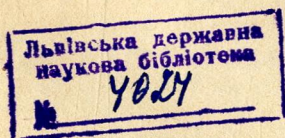
НА ФРОНТІ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Статистика, висновки й здогади про те, чим тепер
духово кормиться наша суспільність на захід від
Збруча і що з того вийде.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

У. 611 63 (СВ-УМ)

3067.

Накладом автора. — 3 печатні Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, вул. Чернецького 26. — Печатано

3000 примірників

ЯК І КОГО ВИХОВУЄ СУЧАСНА ЗЛА ПРЕСА Й ЛІТЕРАТУРА

Психіка бунтарів. — Перетворення людини на раба. — Солідарний фронт проти Христа. — Народ-десперадо. — Як іде наступ! — Виховання Юдів з Каріоту. — З психольогією як зброєю. — «Не треба нічому дивуватися». — Сензаціоналізм і його наслідки. — Протиакція правди. — Осмішення правди. — Культура й Поступ (з великої букви). — Новочасні Генії (з великої букви). — Продажність преси й інтелігентів. — ВОКС і фотографіями. — «Культурні звязки». — Легка праця, обильний харч і м'яккі подушки. — Консуль і фільми. — Die Aussenseiter der Gesellschaft. — Стріляють душу.

В статті „До психольогії соціалістичних теоретиків“ В. Зомбарт характеризує провісників соціалізму як людей, що живуть проти природи, штучних. Це критики, які на основі свого душевного стану фальшують „таблиці вартостей“, обезцінюють важні досі цінності, а підносять досі нічого не варті, признають безвартісне за вартісне. В таких провісників не є „виноград за квасний“, лише „солодкість нічого не варта“.

Коли такий тип почуває себе вимітнем-десперадом суспільности (а суспільність якщо має в данім випадку правду за собою), коли його душевне наставлення повстає проти природнього права („не виноград квасний, лише солодкість нічого не варта“), коли те наставлення пошириться з одиничного на загальне й повстане проти дійсности як правди, тоді виходить на бій проти Правди „син Брехні“. Тоді той син ложі гасить руками десперадів при-

родне світло справедливості в крові ненависти й перетворює людину — Божого-сина на раба — сина Сатани. Людина вільна, що мала ціль у житті, тратить свою мету й стає рабом своїх гонів. Тії ж гони ведуть її завжди по лінії найменшого опору, отже по лінії гріха. А наставлення душі на гріх це піддання її волі Сатани.

Те сатанічне наставлення душі десперадів створює між ними деяку духову зв'язь-солідарність, єдиний фронт ненависти проти Бога-любови, негідності проти твердження. „Кипучі мільйони ідуть, щоб світ востаннє поділить на „так“ і „ні“, на біле і червоне“ — пише большевицький поет. Ця солідарність простягнених затиснутих п'ястуків, цей фронт проти Христа й Його Церкви, проявляється наглядно навіть у таких — здавалось би: парадоксах — як спомагання большевизму капіталізмом і навпаки. Славний мільйонер Генрі Форд у своїх статтях про жидівство пише, що ньюйорські жида-капіталісти Шіф, Шпаєр, Варбург, Кан, Левізон і і. фінансували большевицьку революцію. Це потверджують також записки учасників англійської розвідки з 1917 року...

Як бувають десперади-осібняки, так — на диво — трапився в історії людства народ-десперадо: жида. Взявши це на увагу, легко зрозуміємо знов же буцімто парадоксальну приязнь між усякого роду десперадами й жидівством. Не кожний большевик є жидом, але майже кожний жид наче предистинований на бунтаря. „Кров Його на нас і на дітей наших“ — це прокляття ділає й досі. В усьому світі жид почувається зле, не в своїм сосі (приповідка „вертиться як жид у церкві“), як десперадо з клеймом проклону. Звідси вся жидівська ненависть до християнського суспільного ладу, моралі, релігії. Цікаве, що навіть побожні хусити держать один протирелігійний фронт до католицтва. Очевидно, не можна з того робити ще заключення

на ввесь жидівський нарід і витягати расистівські консеквенції; та на жаль виїмки потверджують правило.

Під сучасну пору дві головні сили борються з Правдою Христа: масонерія й большевизм. З масонерією йдуть укупі всі відтінки її вихованців: ліберали, радикали, соціялісти, старокатолики, модерністи і т. п. Хоч у масонерії донедавна більші впливи мали капіталісти, то тепер вона щораз наближується до лівих „протикапіталістичних“ течій „людового фронту“, а на пункті ненависти до Христової Церкви противенства між світом ліберального капіталізму й большевизму притихають — запановує один фронт, а боєвий клич усе той сам, що й за часів Вольтера: „Вигубіть ганьбу“ (т. зн. католицьку Церкву). Само існування правди як такої сили Сатани вважають за ганьбу для себе й своєї позиції.

Спершу Сатана нападав на Правду з цього чи того її — так би мовити — боку: розвиток єресей іде від закидів проти природних правд до Об'явлення й Церкви. Та в останніх часах Сатана повів наступ уже на цілім фронті. Головним же завданням вважає ворог Правди запанувати над освіченою душею провідників сучасних суспільностей, над інтелігенцією. З апостолів світла й правди, до якої то мети покликані інтелігенти, треба виховати Юдів з Каріоту. І знову повторяється старе правдиве: „Вдарю пастиря й розбігнуться вівці“. Щоб запанувати над умовістю (ментальністю) інтелігенції-еліти, треба виробити в неї таку ж саму душевну predisпозицію, яку мають щирі раби Сатани: predisпозицію вимітнів-десперадів суспільности, отого жида в церкві, для яких усе зле, бо вони самі злі.

Цей наступ на душу еліти-інтелігенції ворог Правди веде головню через злу пресу й книжку, кіно, театр, радіо й т. п. інші установи, яких прик-

метою є давати намістені („ерзац“) правди-дійсності. Ворог Правди є добрим її знавцем і наступ проти неї веде тепер пляново, з повним знанням психології й соціології. Найперше мають бути перевиховані на Юдів інтелігенти-провідники. Всю прочу масу народу треба зробити психічно пасивною, щоб як дурні вівці без спротиву йшла за провідниками в пропасть. Отже інтелігентів-провідників виховується на десперадів, а прочу частину суспільности морально каструється, робиться її сірою масою без власної волі й краски душі, обезбарвлюється їх душу, робиться їх моральними альбіносами („шари человек“).

Цю пропаганду робиться скрито (знову знаючи про психологічний закон: лекше щось комусь впоїти підсвідомо, ніж при участі повної свідомости), оперуючи великанською кількістю вражінь (знов же закон психології: частота вражінь і їх натуга рішають про накинення їх свідомости) через щоденну пресу, кіно, театр, радіо, книжку і т. д. п. засоби легкого (знову ж гра на менчий опір) їх подавання. Робота йде тим лекше, що 85 прц. світової преси в руках жидо-масонів, кіна в повних 95 прц. у руках жидів, видавництва ворожі згл. байдужі Церкві творять теж около 85 прц. Найбільш небезпечні з них це т. зв. „неутральні“, бо через них іде найкраще підсвідома пропаганда.

Частота й інтензивність вражінь, подаваних тим робом, така сильна, що вже часто як психічна конечність уділюється навіть тим кругам, які може й заховались би без тієї пропаганди бодай неутрально для справи релігії. Монс. Р. Ю. Бензен, відомий католицький белетрист, у своїм романі про кінець землі п. н. „Володар світа“ наводить тип такого інтелігента, який — хоч переконаний про правдивість католицизма — не вірить, бо „не може“: так його віру вбиває на кожному кроці частота й ін-

тензивність протирелігійної пропаганди й атмосфери.

До того ж ця пропаганда йде кроплями, еволютивно, майже непомітно, зате з залізною консеквенцією. Прим. читаємо в книжці на 200-300 сторін усього одно-два речення проти моралі чи якоїсь релігійної побічної правди. А ті два речення одіті в такі займаві вбрання, що нормальна малокритична одиниця навіть і не чує того, як маленька доза отруї входить непомітно в її духовий організм.

Спершу людину душевно відбарвлюється. Отже робиться її прихильною читати „все” гордим кличем „усе треба пізнати, а чистому все чисте” і т. п.; стара покуса, ще з раю: „Будете як боги, що знають добро і зло”. Отже читається на початок т. зв. неутральну пресу, в роді „Експресу Вечорного”, яка відводить людину від загального, метафізичного, важного до дрібничкового, буденного, одиничного: від Бога, праці, суспільности до Горгоновой і т. п. сензацій брудного будня. Помалу привикаємо до читання таких річей, стаємо байдужі до буденного зла: „не треба нічому дивуватися”... У тій першій підлазці злого йде про відведення людини від живого, дійсного, суспільного, душевного. Коли правда в життєвім світогляді це згода загально визнаваного з дійсністю й консеквентне переводження ідеалів у життя, то для ворогів тієї правди буде корисним усе недійсне, сензаційне, хаотичне й несущне, — одним словом: в и ї м к о в е для часу, місця й душі. Отже перший крок до зла — це розбудження душі до незвичайного, несущного, — інакше здеправування уяви. Тут головний (засіб) чинник: сензаційна книжка, сензаційні пєси в кінї й театрі; все те, подане в неутральнім сосі.

Опісля розбуджується почування, як стиму-

ли-порушники волі, щоб хотіти¹⁾ цього недійсного, а відвернутися від життєвого, суцного. Будиться еґоцентризм, нищиться суспільний нерв — одним словом відбарвлюється „невтралізується“ людську душу, яка „з природи християнська“, робиться ту душу філістерською в правдивім значенні цього слова, літньою, будною. Це перший степень, так би мовити: півнаркоза, десинзибілізація. На цьому першому степені кінчають усі т. зв. чверть- і пів-інтеліґенти, читачі газет „Век Нови“ і т. п. Прикметною для того стану є атрофія (загин) природного змислу правди на гидоту гріха і через те вмілість мовчати на гріх („конкубінат правди з брехнею“). Ціль такого душевного стану: вбити нерв публичної опінії в індивідуальній совісти: „не треба нічому дивуватися“. Люди того покрою творять більшість сучасної т. зв. демократії: кілька блискучих фраз вистарчить, щоб вони „кидали“ свій голос до урни „за бідний народ“, „за вільний республіканський лад“, „за Поступ і Культуру“, „за автокефалію“ і т. п. Поза тим можна спокійно торгувати їх духовим добром, прим. реліґією, коби лише про те газети не писали; тоді це їх ані студить, ані гріє...

Перед повним заспанням у наркозі приходять відрухи свідомости, які ворохоблять усю силу волі проти такого заспання. В нашім випадку „відбарвлення“ християнської душі такі відрухи витворює католицька преса й книжка. Число їх мінімальне (около 14 прц. преси), але Правда навіть у мінімальній кількості касує брехню. А має Правда ще й те до себе, що проста й ясна, то й не потребує

¹⁾ В анкеті про ділання кіна на молодь, переводженій у школах проф. Л. Скочилиасом, находимо цікаву відповідь одної учениці: »По виході зі сензаційного фільму« — пише вона — »хочеться струснути головою, щоб викинути з неї все те, що відриває нас від сірого буденного життя«. В тій відповіді бачимо ще реакцію здорової душі, але видно вже й гачок, що на нього ця душа ловиться.

багато переконувати (адже навіть брехня надає собі вид правди, коли хоче переконувати). Отже вимітні-десперади по сумних досвідах перемогти правду в відкритому бої — боряться тепер з нею інакше: беруть її в свої руки й прибирають за блазня. І так примір. видають твори католицьких авторів, але таких, у яких католицизм екстремно скривлений (Моріак, Бернанос). Або дають вибір з творів католика-автора так зложений, що все католицьке в такому „виборі“ або пропущене, або й перекривлене (пор. статтю „Невинність большевицьких книжок“ на ст. 29. цієї книжки). Або видають твори конвертита з того часу, коли ще автор був невіруючим, та не зазначають цього на вступі; таке прим. зробили з творами Честертена, Жамма, Папінія й інших. Або прибираються навіть у тогу щирих католиків²⁾, та ще й... аскетів; прим. манія т. зв. фальшивого францисканства в жидо-масонській літературі, яка в останніх часах досить поширюється, а якої сподвижниками є жиди й протестанти (Штерн, Вітлін, Сабатіє й ін.). Замітне тут також протекційне спомагання жидо-масонами всякого рода „неокатолицизмів“, „панхристиянства“, модернізму, езотеризму й т. ін. Ось прим. у православнім „Релігійно-науковім Вістнику“ чч. 9-10, з 1923 поміщено спеціально похвальну статтю про масонську теософічну льожу „Rose Croix“. Кажуть, що на однім некатолицькім богословськім факультеті аж 3 професорів належить до льожі...

На місце правди й добра стараються десперади розбудити в душі відбарвлених кастратів пошану до неясних змістом „Культури“, „Поступу“, „Європи“ — все з великої букви. „Культурні й поступові європейці“ письменники й науковці — це будуть очевидно ті, що в своїх творах пропагують

²⁾ Станиславівське, переважно порнографічне, жидівське видавництво видало прим. Життя Свт. Вітця...

бунт³⁾), виступають проти „обскурантизму“ (читай: католицької релігії), та „суспільної кривди“ (читай: монархізму й т. п.). Видвигается таких письменників, робиться їх модними, іменується геніями. Отже прим. спеціально заводять моду на письменників-москалів і жидів, як спеціалістів від моральної гнилі й бунтарства (пор. дальшу статтю „Приготовляють нове радянофільство“, на ст. 16). Маючи в руках перекупних редакторів і рецензентів, нераз навіть і в протимасонських часописах⁴⁾), десперади можуть очевидно з усякого жидка чи москалика зробити „генія“ й „світового письменника, що відкриває нові овиди“. А віруюча на сліпо „газеті“ пів-інтелігенція очевидно зараз бере те до читання. Звідси то тепер таке засмічення майже всіх ліберальних видавництв самою малечю жидівського коліна⁵⁾). Через завалення книгарень такою літературою, творів не-жидів майже ніхто не читає й не видає, бо видавці теж жиди, і так мниморарійська Європа мимоволі жиє духом народу-бунтаря. Вся „модерна“ література це тепер або жиди, або їх наслідувачі арійського походження, та жидівсько-ліберального духа⁶⁾).

³⁾ Співробітник «Діла» і «Нових Шляхів» др. Михайло Рудницький («Ми», кн. I, стаття «Європа і ми») пише, що прикметою правдиво європейських письменників є те, що вони бунтарі... Той же сам др. Михайло Рудницький є редактором «Літературної сторінки» в «Ділі» та й бере участь у редагуванні «Бібліотеки Діла».

⁴⁾ Ширше пише про те др. Ян Бобжинський, на 31-33 стор. своєї книжки «Большевіцка правда».

⁵⁾ На цю тему пор. статтю М. Лучицького п. з. «Вплив жидів на сучасне письменство й культуру» — в «Дзвонах» 1933, ст. 514 і чергові.

⁶⁾ Відомий історик німецької літератури, націоналіст А. Бартельс називає прим. німецьку літературу догітлерівської доби коротко: „Der Sensationalismus und die Herrschaft des Judentums“. Відомий історик французької літератури та автор славної книжки „Katholische Leistung in der Weltliteratur der Gegenwart“. — др. О. Форст де Баталія присвятив

Які ж „ідеали” тієї літератури десперадів? Гордість і ненависть до Бога, зневіра й ненависть до людей, ненависть до родини й суспільности, вбивство, нечистота, содомія — чи треба більше вичислювати? А може кілька цитатів? „Треба розвалити тиранію родини, цей середньовічний чиряк”. — „Ми хочемо голосити проповідь проти четвертої заповіді” (Газенклевер). — „Не вбийник винен, а вбитий” (Верфель) і т. п. цитатів можна би навести тисячами. Такі „справи”, як розвід, крадіж, розпуста, педерастія (навіть особні журнали для содомітів!) — це хліб насущний для такої літератури. „Слухай, Ізраїле! Встань мій народ і склади свої пісні і бога з книг давніх і жалібні скарги до гробу. Слухай: у тобі один, живий, єдиний, одвічний Дух! Дух твій просяє пять континентів, Дух твій чотири живла уярмить, Три міру царства здобуде. Дух твій — відродження ангел, Дух твій — життя! Слухай, Ізраїле! Дух, твій Дух — твоїм богом єдиним!”. — Таку пісню перемоги над християнською Європою співає жид-письменник Іван Голь.

Хіба вичислені вище „ідеали” модерної літератури це щось інше, як просте заперечення декальогу, хіба це не візитівка з титулами Сатани? Коли ж „Культура, Поступ, Європа” і т. п. полягають на таких бунтарських „ідеалах”, то не диво, що душа сучасного наївного інтелігента, формована такою літературою, стає помалу душею справжнього Христо-продавця Юди. І що ж легшого для людини, яка має такі „ідеали”, як продати свої здібності большевикам, то б то людям, що найбільш підходять до такого „ідеалу”? Звідси то й бачили ми при повстанні большевицьких „Нових Шляхів”, як то до них за порядком ішли наші ліберальні „народовці”: вчені, професори, пись-

тій жидівсько-масонській »літературі« знамениту книжку п. „Der Kampf mit dem Drachen”.

менники, ба навіть редактори „Діла”: Ф. Федорців і М. Рудницький. А тепер чи не діється таке саме з верхівкою польської суспільности, в якій усякі Струги (б. великий майстер польської масонської льожі), Зегадловичі, Домбровські й і. шишки помалу ліплять „людовий фронт”?

Щоб таких „культурних європейців” якнайбільше налапати, головнo ж із кругів впливових учених, письменників і взагалі мистців та інтелектуалістів, большевики заснували окрему організацію, т. зв. В. О. К. С. (Всесоюзное Общество Культурной Связи с Заграницей). Мета ВОКС'а: „Підпорядкувати круги закордонної інтелігенції впливам Комуністичного Інтернаціоналу, через обробітку й експльоатацію научних, літературних і мистецьких ділянок”. Централю ВОКС'а стоїть у безпосереднім звязку зі Секцією Заграничної Пропаганди при Ісполкомі в Москві; крім того вяжеться ВОКС тісно з б. Г.П.У. (чекою). Знаючи те, легко зрозуміємо справу з таємничим фотографуванням протибольшевицького письменника Юрченка через професора університету К. С.: ГПУ вживає свідомих чи несвідомих співробітників ВОКС'а до своїх брудних чисто шпійонських цілей. — Гроші на потреби ВОКС'а дає Агітпроп Комінтерну, а виплачує їх через посольства, т. зв. „полпредства”; звідси то часті візити членів ВОКС'а у товаришів полпредів... А грошики добрі: А. Крушельницький платив співробітникам по 150 золотих за аркуш друку тоді, коли інші видавництва давали 50—100 золотих.

ВОКС має кілька секцій. І так прим.: (1) бюро лучби вдержує постійний контакт з цілим легіоном большевицьких кореспондентів та організаціями, що ведуть большевицьку підлазку. Ті організації для непознаки поназивано гарними „невинними” назвами, як прим. „Товариство культурних звязків з Росією” і т. п. Кореспондентами

бувають нераз високо-поставлені люди, прим. сенатор Бораг зі ЗДПам., проф. Неєдлі з Чехословаччини, лорд Понсонбі з Англії, Ромен Роллян з Франції, проф. Айнштайн (відомий фізик) і баг. інших шишок. У Польщі ВОКС має свої філії в Варшаві, Катовицях і Львові. Філія бюро лучби в Харкові (ця філія має назву „Всеукраїнське Т-во Культурного Зв'язку з Закордоном“, у скороченні „Культзв'язок“, а по франц. „Association Ukrainienne pour relations scientifiques et intellectuelles avec l'etranger“ — осідок Харків, вул. Садово-Куликівська ч. 27) „постачає матеріял“ для Галичини; той матеріял це головнo белетристика й журнали. „Культзв'язок“ посилає ті „матеріяли“ через полпредські валізи, а також просто поштою в двокілевих пачках. І все те льюально пускають... Продавали ті матеріяли в нас комуністична книгарня „Книжка“ й адміністрації комунізуючих часописів та 24 (!) заступники Держвидаву. Коли їх — переважно щойно в останніх роках — позамикали, то продажню цього большевицького барахла займаються найповажніші „національні“ книгарні... Мовляв „гешефт є гешефт“, або „ми покажемо полякам, що і в нас є багата книжкова продукція“, або „інакше не буде чого дати за виставу“ і т. д.

Деякі з тих „національних“ книгарень стоять в обміні книжками з Держвидавом; є це очевидно несвідомі (?) члени (2) Секції ВОКС'а для обміну виданнями. (3) Секція, т. зв. пресових бюро займається видаванням спеціальних бюлетенів для преси. Такий бюлетен виходить і по українськи, а користають з нього, лінивства ради, також наші редакції; звідси то така аномалія, що в деяких наших газетах вступна стаття буде протибольшевицька, а вже зараз по ній усякі новинки вихваляють на різні лади всякі совітські „осяги“-рекорди. Це бюро спомагає також уся-

кого рода видання, які підлазять з большевицькими „ідеалами“ в душу інтелігенції.

Для тих „великих людей“, які бажали би побачити на власні очі осяги раю за Збручем, має ВОКС (4) секцію: бюро для прийняття закордонних горожан. Ця секція возить кандидатів на кореспондентів ВОКС'а мягкими вагонами й дає їм добре та обильно попоїсти (знимку з такого прийому в Харкові помістили „Нові Шляхи“ ч. 5 з 1929 р.). Кожну таку прогульку в Росії возять агенти ВОКС'а, рівночасно й агенти б. ГПУ, і показують тим наївним кандидатам сучасні „пагодинські колонії“ й осяги. Це бюро посилає також закордон СССР для пропаганди певних комуністів, науковців та письменників (з „наших“ їздили так Семенко, Тичина, В. Поліщук й і.), які дають загрозицею „концерти“: відчити, в яких апотеозують усякі совітські осяги й так навязують лучбу з наївними європейцями.

Для допомоги закордонній пропаганді ВОКС отворив іще (5) секцію: бюро Русфото. Це бюро висилає до часописів знимки, що ілюструють осяги й рай за Збручем, місячно около 3000 світлин! До цієї секції згл. близько неї стоять большевицькі, а часто й приватні визичальні фільмів, які ведуть пропаганду через фільми радянських виробництв. У Львові поширював їх колись приватно товарищ конзуль Лапчинський і інші. Від двох літ ця пропаганда здержана, мабуть через цензуру.

Підлазку в душу інтелігентів Заходу ВОКС виконує совісно й добре, тим лекше, що ту підлазку спомагають потайні сотрудники („сексоти“) ВОКС'а, які сидять тепер приховані в усяких „неутральних“ газетах та вдають нераз і націоналістів. Спомагають діяльність ВОКС'а всяка ліберальна преса й книжка капіталістичного розгниваючого світу („Європи“). Помалу з активного ідеаліста за-

хідної християнської культури родиться „бувший чоловік”, знаний з часів передбільшовицьких індивідуальний і соціальний Обломов-декадент, цинічно-аморальний сензуаліст з позою на інтелектуаліста — ось ідеал інтелігента, потрібний для прийому большевицької революції. Виректись релігії? — він і так її не має; на родину, суспільність і батьківщину такий „європеець” свище чи плює; а стати на послуги б. Г. П. У. („чеки”) — чому ж би ні, це ж любе зворушення нервів (адже ж є особні біографії злочинців і чекістів, ціле видавництво п. н. „Die Aussenseiter der Gesellschaft”), ну і... гроші. Чим це скінчиться для тих свіжо спечених синів сього світа, того проблиски маємо вже тепер у масових самогубствах совітських інтелектуалістів. Дуже добре характеризує настрій такої людини чекіст-поет Сосюра: „На кашкеті в мені зірка пятикутня, а у серці — тьма...”. Згадує про кінець такого елітичка і св. Матей (27, 5): „І шед, удавися” — А пішовши, повісився...

Та чи можуть правдиві католики байдуже всьому тому приглядатися й ждати щойно Божої кари? Чи ж можна їм сказати собі на все те, як Каїн: „Або ж я сторож брата могого?...”

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ НОВЕ РАДЯНОФІЛЬСТВО

Нова стратегія большевиків.

Стратегія Джінгісхана. — Дух перш за все, хоч Маркс інакше каже. — Зараження кроплями. — Дефетизм-відактивнення. — Освідомляючі статті про ті справи. — Загроза нової недуги. — Мікроби большевизму на чужій відживці. — Що є в польських визначальнях! — Зміст одного видавництва. — Повчаючі відсотки. — Червоні й жовті книжечки. — Нова Совітська Росія як »сонсяд«. — Здзеховський і Мережковський про антропоїдів. — Звідки вдарять наново большевики! — Відродження радянофільства, книжковий ринок і католики.

„Совіти заєдно грізні. Бо там вироблено нову стратегію, противенство до старих стратегій Клявзевіців і Бюловів; ся нова стратегія це поворот до метод Джінгісхана, котрого стратегія була в тому, що він мав свою операційну базу не поза а перед собою; се звучить парадоксально, та треба це розуміти так, що заки прийде наїзд, уміла пропаганда мала приготувати всі дороги й стежини в країні призначеній на здобуття, користаючи з усіх існуючих у ній політичних і соціальних недомогань, підюджуючи одних проти других, перекуплюючи сих, обіцяючи тим, і в той спосіб ослаблюючи й розбиваючи моральну відпорність населення. Коли познаки розкладу вже стали видні, наступав наїзд” — писав проф. виленського університету Маріян Здзеховський в анкеті про Совіти.

Неначе на глум комуністичній засаді заперечування духа для тіла, большевики в своїй страте-

її підтверджують якраз право: дух перш за все. Їх агітація й розкладання небольшевицької суспільности йде тепер головню через духові течії: „невтральну” пресу, театр і кіно та літературу, головню белетристику. Змінили теж большевики дозування своєї пропагандової отруї: вона не йде — як за воюючого первісного комунізму — в великих, очевидних кількостях нараз, а проникає в незаражені суспільности непомітно, дрібненькими дозами, зате постійно й періодично. Отже організм не реагує на отрую, а набирає до неї привички, потім уподобання й налогу. Отруя зачинається від знечулюючих токсин дефетизму. Вони виступають часто зовсім як небольшевицькі, назверх не раз противні собі струми: песимізму, лібералізму, аморалізму, пацифізму, антиклерикалізму і т. п. та викликають в суспільностях відактивнення (дефетизм) — „пораженчество”. Словом: знечулюючі токсини большевиків спрямовують чоловіка до життя буденною хвилиною, відбирають йому великі ідеали, роблять з нього антропоїда. З людини ідеалів і ціли в життю робиться антропоїд буденних гонів, головню сексуального; на все інше дивиться він з „наплевательной точки зренія”. На всякі признаки грізної небезпеки не реагує, виправдуючи їх то кризою й подібними „тоже словечками”, то просто славним чуттєвим „не треба нічому дивуватися”. При всім тім душевнім розкладі такий осібняк може грати ролю навіть „паньствофца” (державника) й навіть... націоналіста: або з дурної голови, або „для хлеба”, хоч у суті він ту державність не будує а вальть.

Якась частина більше примітивних згл. менше зіпсутих натур не може чи не хоче вбити в собі життєвого активізму. Маю на думці таких людей, котрі не хочуть чи не можуть дійти до свідомого католицизму. Їм большевики встрикують уже правдиву, чисту, нерозводнену отрую: комунізм.

Львівська державна
наукова бібліотека

Він як морфій: дає захоплення, побуджує сильно до акції, робить з людини єство здібне до всього для того свого налогу — і вимагає щораз сильніших доз і спонук. Вкінці доводить до повного фізичного виснаження згл. самогубства.

Як виглядає організація такої большевицької отрійні, писав я в статті „Що таке Культзвязок” (ВОКС) у „Новій Зорі” ч. 566. Про подрібну розкладову діяльність большевиків через кіно були там же статті „Большевицькі фільми” (ч. 611), „Нова фільмова політика” (ч. 661) та різні рецензії на радянські фільми. Загальніший огляд большевицької підлазки в Польщі дав я в статті „Екс Оріенте пакс” (ч. 680 „Н. Зорі”), сконфіскованій у цілості... Крім того дещо більше подаю про ті справи у вступній статті цієї брошури.

Багато болота перейшло за той час через Полтву нашої ліберальщини. За той час розгром „національного ухилу” на московській Україні прочистив багатьом зачаджений розум. Пригода Крушельницьких уже майже зовсім протверезила наших не то радянофілів, але навіть багатьох комуністів. А проте — обі згадувані большевицькі підлазки наче мікроби, сховалися тільки глибоко в стрижінь нашої суспільности, притаїлися і ждуть на ослаблення організму, щоб наново вибухнути як іще страшніша недуга: паралізіс прогресіва нашої провідної верстви. Причаїлися большевицькі мікроби під видом зароднів у різних наших ліберальствуючих культурних установах: у пресі, в літературі, в театрі й т. д. Коли я не раз остерігав суспільність перед тим, що прим. Франко в частині своєї творчости це духовий предтеча большевизму, або що „Назустріч” і т. зв. „Європа” д-ра М. Рудницького з „Діла” се теж ніщо інше як зародні большевизму, то не тільки ліберзали тому не вірили, але навіть дехто з католиків уважав це за пересаду та „католицький радикалізм”.

Щоб якслід побачити під мікроскопом утаєні бактерії большевицької підлазки, мусимо вибрати їх зі середовища ширшого ніж наше галицько-українське, де вони мали би кращу відживку й через те кріпкіше та „товстіше“ виглядали. Такою прекрасною відживкою для бактерій совітської підлазки дефетизму є польська видавнича книжкова продукція, опанована переважно „поляками“ мойсеєвого віроісповідання. Та рівночасно треба признати, що до тої акції прилучилися в останніх часах також польські „католицькі“ фірми, які ще недавно видавали апольоґетичні твори...

Підлазка йде не так через видавництва для культурної еліти, як радше через видавництва масові, популярні, часто періодичні того рода, як „95-грошова бібліотека“. Через масовість, періодичність, сензаційність і врешті жидівське походження видавців тай авторів тих видавництв, гуртівники — теж тої самої породи — форсують тільки згадані видавництва, а визичальні книжок беруть у 90% теж лише ті „поручувані“ видання, тимбільше, що вони згідно дешеві, бо масово розходяться. Коли вписатися до якоїнебудь визичальні книжок, то визичальня на 100 книжок напевно буде мати майже 99 тих лянсованих видань. А що нині книжки читають переважно через визичальні, отже загал дістає в руки переважно таку масово-деморалізуючу лектуру.

Придивімся змістові одного такого видавництва. Директори - спільники того видавництва, а може тільки фігуранти, це два жида й один сенатор-санатор. Назверх видавництво грає ролю чисто польського, хоч капітал у ньому напевно жидівський. Беремо в руки останній катальог того видавництва й обчислюємо. На загальне число 242 авторів є 63 поляків, 84 жидів, решта чужинці: москалі (19), американці (властиво теж жида), анґлійці (як вище), французи й інші. Отже виразно

підчеркнений момент інтернаціоналізму вже в добірі самих авторів. Поляки мають усього 25%, а й поміж їх авторами всього-навсього 6—7 видніших імен, решта сама жидова: галерія на власній премієрі. Між поляками — на окрасу — одна католицька письменниця; та одинокий її твір виданий тим видавництвом — опис Шлезька. Авторів комуністів маємо 26 з 65 творами. Авторів воюючих безвірників є 46 (!), натомість католиків тільки 4 з 13 творами (в тім числі один твір перекладав комуніст, отже напевно сфальшував його католицькі вартості). Авторів пацифістів і дефетистів є 79, порнографів і виступаючих проти католицької моральности 143 (60%!), деякі з них захвалюють навіть содомію. Загалом на 242 авторів є 13 („феральне” число) морально добрих, решта коли не зла, то дуже сумнівна. Цікаво порівняти добір книжок і авторів обговорюваного видавництва з каталогом большевицького „Державного Видавництва України”: відразу кинуться нам в очі ті самі прізвища й заголовки! А проте 585 книжок того видавництва — сьогодні підстава майже кожної „польської” визичальні книжок...

Крім цих книжок більшого об'єму згадане видавництво видає ще дешеві книжечки (від 20—30 грошів кожда), переважно сенсаційного змісту в жовтих обгортках. Циклі тих книжечок говорять про їх зміст уже самими своїми назвами: „Обичаєвий” (додаймо на початку слово не-), „Громи й лискавки Сходу”, „Славні коханці”, „Росія на окраїнах”, „Сумерк Габсбургів” (взагалі антимо-нархізм пропагується скрізь у книжках таких видавництв), „Володарі”, „Шпiонський”, „Кримінальний”, „Заговори й замаху” і под. Досі вийшло вже около триста таких книжечок. На зразок тих жовтих книжечок якась невідома рука видає тепер червоні книжечки по 25 гр.; в них описані заохочуюче всякі замаху, заговори, шпiонажі, полі-

тичні морди й революції вже зовсім у марксовському дусі.

Обговорюване видавництво пише в своїм проспекті: „»Совітська Росія« — наша нова серія — має за ціль познакомити польського читача з сучасною літературою найбільшого нашого сусіда — совітської Росії... Від заходу до сходу СРСР, від проблемів внутрішніх до з о в н і ш н о ї (!) небезпеки" (читай: інтервенції) „від тихого села до гарячки праці, від актуального репортажу до чоловічої совітської епопеї" — ось матеріял їх нових книжок. Для приміру, опис сучасного Сибіру: „Гарна країна!... Сьогодні за Уралом простягнувся Сибір новий, совітський"... — Абисте до нього на завсіди дісталися! — зідхне хіба на таке кожний, кого ще не одурманила ця знаменито подумана большевицька підлазка.

Читач цієї статті має право запитати, чому я не назвав видавництва, що тут описане. Відповідаю: я дійсно описав реально існуюче видавництво, котрого видання наші люди (!) читають тисячами, затроюючи незаметно себе і своїх дітей. Але не назвав я його тому, бо се видавництво типове в цілій Польщі. Це не виїмок, таких видавництв багато. І тільки над читанням видань одного з них я докладніше попрацював, щоби подати читачам „блискучий" вислід його шкідливої праці. Підтверджують мої слова й тези реферату п. н.: „Просвякання безбожництва в Польщі", який виголосив на зїзді Католицької Преси у Варшаві 1937 р. єзуїт о. Урбан, редактор „Орієнсу". Атеїзм — на гадку прелєгента — стався тепер боєвим. Під впливами комуністичними і масонськими з заґрянici утворилися в Польщі вільнодумні товариства, що провадять буцімто освітню, як також видавничу діяльність, мають укриті субсидії й навіть акційні спілки. Вислідом безбожної діяльності є між іншим поява щораз то нових перекладів з совітської літе-

ратури, прихильні репортажі з подорожей по СССР. і т. п.

„Хто згодиться бути (колективною людиною) без власної думки й волі? Той, у котрім нема або в котрім згашено почуття безконечности, релігійний змісл, тугу, що підіймається понад змінчивість і суєту, до річей незмінних і вічних” — пише проф. Здзеховський про нову стратегію Совітів. А Мережковський (пор. статтю „Що таке гуманізм” у 664 ч. „Нов. Зорі”) каже: „Ми свідки повстання нової породи істот; фізично большевики ніби люди, морально ні; стоїмо перед страшною загрозою інвазії антропоїдів”.

Радянофільство в нас українців як рух суспільно-політичний, громадянський, в і д к р и т и й, мабуть уповні збанкрутувало. Отже є всякі дані припускати, що большевизм нападе на нас тепер скрито, підлазкою. Буде старатися прикласти до нас спосіб переміни людей на антропоїдів через розклад їх душі. Кіна й театру українці в своїх руках не мають; отже підлазка піде головно через літературу. Тому — коли хочемо запобігти тому, щоб у нас видавництва не пішли шляхом поданого вище страшного приміру, мусимо подбати про одне: українці-католики не то що не сміють допустити до засмічення нашого книжкового ринку чужими видавництвами, але самі мусять активно опанувати книжковий ринок. Без того радянофільство відновиться й то в стокрять гіршій формі як було, бо в формі підсвідомого зате повного розкладу: большевицького дефетизму антропоїдів.

ЗА ЗДОРОВЛЯ НАЦІЇ

З області культурної боротьби.

Катальог новин і повчаючі числа на його підставі. — Як стоїмо ми католики у видавничій продукції. — Порівняння нашої книжкової продукції з совітською. — Що нам загрожує. — Чи сама критика допоможе! — Які повинні бути прикмети католицьких видавництв і які видавництва нам потрібні. — З досвіду для науки. — Чому ми котимося вниз!

Книгарня Шевченка видала в 1935 р. і розіслала нову брошуру-катальог: Катальог новостей виданих у 1933, 1934 і 1935 (до 20 лютого). Катальог — без претенсій на назву бібліографічного, поділений на 26 відділів; забагато їх, щоб у них зорієнтуватися. Для того ділимо собі в оцій статті ті відділи на 10 головних відділів т. зв. „децимальної системи Д'юї”. Отже: 1. Загальні твори дають число книжок 15; 2. Фільософія 4; 3. Релігія 50; 4. Суспільні науки (статистика, політика, економія, право, адміністрація, військо, навчання і виховання, побут, жіноче питання й под.) 113; 5. Мовознавство 8; 6. Точні науки (математика і природознавство) 11; 7. Прикладні науки (медицина, ветеринарія, інженерія, хліборобство, друкарство, промисл) 23; 8. Мистецтво 14; 9. Література 202 (в тім: історія літератури 18, діточа белетристика 135, повісті й оповідання 95, вірші 16, драматичні твори 38); 10. Історія й географія 32. Разом усіх новостей за 2 роки (бо 2 місяців 1935 року годі числити) подає „Катальог новостей” 472. Це число — не повне: вже при поверховнім розгляді

видко, що в катальозі бракує багато видань. І так прим. дуже недбалий відділ релігії; бракує в ньому книжок о. Галущинського (III том Бібл. Історії), о. Василика, о. Марисюка, о. Породька, о. Годунька, о. Липського і баг. інших. Нема майже станиславських видань; не подано багатьох василіянських і навіть видань львівських, прим. „Нової Зорі” й У. К. О. Гадаю, що це хіба не так книгарні, як радше католиків, бо католики дуже тяжкі до живої торгівлі й великі... „регіоналісти”. В відділі белетристики знову бракує книжок католицьких видавництв і авторів: Маковського (УКО), Шігана (Станиславів), Єленського (ОО. Василіяни); причина хіба ця сама... Коли до того додати пропуски й неуваги самого укладчика каталогу та недосилки видавництв Буковини, Америки й Закарпаття, то можемо прийняти, що протягом тих двох літ (1933—1934) вийшло українських книжок — поза Радянщиною — найбільше яких 600, отже річно пересічно 300 книжок. Велика мізерія, коли порівняти це число 300 книжок з о́коло 6 тисячами польських... Троха інакше випаде таке порівняння, коли візьмемо ще й радянські видання (800—1.200 річно); та чи всім тим Марксам, Сталінам, Горким і под. мішанині рас можна дати почесну назву української літератури?...

Коли майже повне відсепарування всіх віток українських земель від впливів ССРСР можна вважати за кварантанну, корисну для духового здоровля нації, то годі таке сказати про інші „сепарації”, вже навіть не лише між українськими виданнями прим. Америки від Європи, але навіть Львова від Станиславова чи Перемишля. Такий брак духових звязків хіба не пособляє водностайненню духового обличчя нації, а прим. слабому католицькому видавничому рухові рішуче шкодить. Розгляньмо ближче ті відносини між нашим католицтвом і видавничим рухом.

Вже само відсоткове порівняння релігійних книжок з книжками світськими вказує на зменшення нормального досі відсотка 14% для релігійних книжок супроти 10% дотеперішнього стану. До того висліді дійшов я так: з катальогу Книгарні НТШ взяв я число 50 книжок релігійного змісту, бо більше там таких нема. Це число побільшив я цифрою 10, а то для того, бо я прийняв, що в дійсності вийшло на 20% більше українських книжок на Зах. Землях взагалі, ніж подано в тім катальозі. Тимсамим приймаю, що також число релігійних книжок треба побільшити на 20%, щоб досягнути приблизно фактичний стан. Отже книжок з релігійною тематикою маємо 60, то значить усього 10%. Коли додати до того, що на число тих 60 книжок релігійного змісту складаються майже самі проповіді й літургічні (мало що не летючкові) видання, а є дуже мало релігійно-освідомляючих книжок, — то побачимо справу релігійних видань у ще чорніших барвах.

Та вже зовсім зле стоїть справа релігійної белетристики. Коли мірська белетристика дає яких 45 процент, то в порівнянні до неї релігійна белетристика дає нецілих 3%! А треба хіба здати собі вже раз справу з того, що сьогодні можемо ділати на серця більшости людей не аскетичними творами, тільки релігійною белетристикою. Особливо ділають такі твори на жіноцтво, котре становить головну основу нації, та на молодь, будучність кожного народу.

Коли сучасна католицька діяльність вимагає від нас створення й видання популярної літератури з усіх ділянок знання, освідомляючої про відношення католицького світогляду щодо тих ділянок, коли радикально-безвірницька „Самоосвіта” досягла своїми виданнями поверх сотки (!) книжок з усіх ділянок знання, то ми католики можемо тут „похвалитися” ледве 16 випусками (2.7%) з 5 діля-

нок знання. Виходить, що одна радикальна організація зробила більше, ніж усі організації католиків наших 11 епархій згл. адміністратур... Що при тім усім кольпортажевий апарат радикалів далеко кращий, ніж у католиків, зайва річ говорити...

Розгляньмо тепер ті книжки щодо їх змісту. Поділім собі для лекшого розгляду книжки на такі „кляси“ щодо змісту: 1. Добрі, католицькі; 2. можливі, морально допускаємі; 3. сумнівної вартости, через поставу до віри згл. моралі, згл. через ноторично злу опінію видавця чи автора; 4. злі щодо віри згл. моральности, або брехливі вістями; 5. невідомі, про яких зміст годі було довідатися. Отже при такім розгляді виходить, що: 1. добрих книжок було 90 (15%), 2. можливих 200 (33%), 3. сумнівних 90 (15%), 4. злих 42 (7%), 5. невідомих 178 (30%). Коли додати злі до сумнівних і до того взяти ще 10% з невідомих, то дістанемо 191 (32%) книжок некатолицьких згл. ворожих католицтву. Супроти них стоїть 409 (68%) книжок добрих і можливих. Тут отже наша католицька справа не виглядає так безнадійно; виходило би, що наша книжкова продукція — за виїмком СССР — все таки виказує надвишку добрих видань над злими й то неабияку, бо аж 52%.

Чисельно так воно виходить, але коли візьмемо під увагу якість талантів (головно в белетристиці), обємову скількість видань, територіяльну розтяглість і організацію кольпортажі й под., то побачимо, що з нами — таки дуже зле. Коли ж до злої книжкової продукції Західних Земель додамо видання СССР, то побачимо стрімкий шлях у пропасть, яким скочується наша духовна скала, видавнича продукція: останній катальог Книг. Шевченка з нагоди „дешевого місяця книжки“ в числі 458 книжок показує 282 книжок з СССР, а тільки 176 книжок виданих на Західних Землях; тобто відношення відсотків 61:39, у користь большевиків.

В статті „Нова стратегія большевиків” вика-
зав я на польському примірі небезпеку світового
радянськості, котрого поворот большевики при-
готовляють злою літературою. Польський „Курєр
Львовський” переповів ту статтю і додав від себе:
„З небезпекою того типу видавництва треба роз-
почати гостру боротьбу. Всякий компроміс тут не
на місці. Католицькі видавничі фірми повинні роз-
почати протиакцію й дістати поміч католицьких
читацьких кругів. Вдячну роль може тут відіграти
преса... звертаючи бачнішу увагу (читачів на злі ви-
давництва). Та не вільно спинитися на самій кри-
тиці: Висліди дасть єдино позитивна акція” („К. Л.”
ч. 92 а). Дуже влучні слова. Сама критика не помо-
же: маса вимагає в ж е книжки й — коли не дістане
доброї — бере до рук злу. Отже конечна пози-
тивна акція католиків, видавнича і книгарсько-коль-
портажева. Видавнича повинна піти в кількох на-
прямках: 1. створення літературного журналу для
всіх католиків, де могли б витворитися й розвину-
тися католицькі письменники белетристи; 2. ство-
рення дешевого (сотикового) масового видавни-
цтва красного письменства (як „Грошова Бібліо-
тека” чи „Українська Бібліотека” Тиктора); 3. по-
ширення й ще більше подешевіння католицьких ча-
сописів з заохочуючими преміями (як у „Народній
Справі”), не тільки як масових часописів, але й як
часопису для масової реклами католицьких видав-
ництв; 4. створення популярної самоосвітньої бі-
бліотеки, для популяризації всіх ділянок знання.

Важними прикметами всіх тих видавництв по-
винні бути: 1. католицький світогляд, але не го-
строкінчастий, а в тактиці „ліберальний”, як у єзу-
їтів; 2. дешевість, масовість і періодичність; 3. при-
ступність у способі писання та загальність засягу
змісту. Розгляньмо ближче ці прикмети. Отже: 1.
Світогляд католицький — не є рівно-
значний з конвікторською нудою і „примірністю”.

Не є рівнозначний з грубошитою тенденцією й лубочністю форми („подерті штани — не признака покори, а радше нехлюйства“). Не є рівнозначний з пакуванням у читача скондензованого екстракту („на гурт“) християнства; навпаки, потрібна „агітація кроплями“. — 2. Дешевість конечна для поширення між масами; масовість (багато книжок) і періодичність конечні для забиття дужою й тяглою масою конкуренційних злих видавництв. Про конечність цього чинника найкраще повчають нас жида: ми купуємо в них не з симпатії до них, а тому, що їх крамниці і товари є все під рукою і в найбільшій кількості. Впрочім це є згідне з психологічним правилом, що в свідомості остають перш за все вражіння сильні й часті. — 3. Приступність у способі писання, тобто зрозуміла й заохочуюча форма тих католицьких видань, розуміється сама собою. Загальність обсягу змісту мусить бути велика й обіймаюча всі ділянки белетристики й науки: „бути всім для всіх“, бо ціль католицької акції: „Відровити все в Христі“. Отже для всіх станів і віку людей на всіх ділянках духової творчости.

Коли розважимо все вище сказане, то мусимо прийти до такого погляду: Вправді, абсолютно річ беручи, ми українці-католики зробили значний поступ з тим, що в нас було донедавна, — одначе в порівнянні з тим, що роблять усякого роду „ліві“, ми остаємо далеко позаду. Інакше кажучи: ми котимося вниз, бо в боротьбі рішає — порівняння, а не сама робота. Особливо ж рішає порівняння тоді, коли ми могли б робити більш аніж робимо.

Всі ті важні проблеми вимагають скорого вирішення і ділання. І то енергійного ділання, бо — тут іде боротьба за духове здоровля нації. А не буде того ділання, то жде нас щораз більш загро-

злива доля еспанських чи мекіканських католиків, котрі, — як звичайно католики — спізналися на одну революцію. Коли не zareагуємо в час проти дрібної річки лиха, то напевно не стане нам сил на боротьбу з океаном зла.

„НЕВИННІСТЬ” БОЛЬШЕВИЦЬКИХ КНИЖОК.

Наївні погляди добрих людей. — Як товарищ Лейтес фальшує Честертена. — Як виглядають радянські видання наших класиків. — »Невинна« книжка для молоді... — Що бачать католики, а чого не добачають. — Хто може стратити на обережності?

У своїм вступі до покажчика „Що католикові читати” („Католицька Акція” з 1935 р.) причислив я до сумнівних м. і. й ті видання, „щодо доброти яких можна було мати якийнебудь сумнів через їх непевного видавця (прим. большевицькі, радянські видання)”. На таке загальне означення не погоджується навіть багато католиків, бо — кажуть — таким способом виливаємо з купілля й дитину. Отже приміром — кажуть — „пішли би так на індекс переклади деяких авторів чи навіть книжок для молоді, які по українськи маємо лише в радянських виданнях. А чейже большевики не пофальшували хіба тексту класиків... Такі твори невинні, нераз навіть католицьких авторів (прим. Честертена), годі осуджувати; радше треба їх щиро привитати, як цеголку до будови храму української культури.”

Дуже гарні слова, хоч здалося б дещо провітрити їх, особливо ту цеголку і т. д. Цегла не служить виключно до будови храмів; з неї будують також інші менше величні будинки, а нераз просто голови собі нею розбивають... Коли бачимо, що большевики видають католицьких класиків, то чей-

же в кожного повинен повстати сумнів і підозріння: щось тут не в порядку...

І справді. Беру з видання „Державного (большевицького) Видавництва України” переклад книжки Честертена п. з. „Пригоди патера Бравна”. Відомо мені, що в тім творі Честертен під прикриттям детективної пригоди старається перепачкувати свої симпатії до католицького духовенства, виказати різні католицькі тези та спростувати протикатолицькі пересуди. Отже прим. у новелі про загибіль роду Дарновеїв вкладає в уста одного з героїв слова, що простують байку про папіссу Іванну. Шукаю за тим місцем у радянськiм перекладі. Нема! Викинули і то так, що навіть з контексту видно якусь прогалину... А у вступі про Честертена один з „українських” ізра-елітів, тов. Лейтес, фальшує основно цілу ідеологію Честертена, представляючи його як блазня „загибального февдалізму”... Чи це вклад у храм і т. д.?... Чи може воно просте фальшивництво, яке може звести неодного простого читача й представити йому цікавого й великого письменника як блазня й лубочного письменника.

Або: візьмiм радянське видання творів о. Т. Бордуляка. Рецензент „Нової Зорі” писав про них між іншим таке: („Н. З.” 1929, ч. 229): „...найновіше наддніпрянське видання Т. Б. з 1929 р. це видання покалічене аж 3-ма редакторами!... Знова в виданню з 1929 р. пропущено цілі уступи — все, що натякає на релігію і... жидів: нпр. навіть заголовок оповідання „Бідний жидок Ратиця”, змінено на „Бідний Ратиця” — ...Всі редактори... підчеркують, що Т. Б. не договорує в своїх писаннях до кінця, себто не... агітує за зміною (суспільних) умов... Причини чисельного ослаблення письменської діяльності Т. Б.... шукають у колізії, яка нібито заходить між священничим станом письменника і змістом його письменської діяльно-

сти..." Така то „правда і невинна об'єктивність” більшовицьких видань українських класиків. Вони літературознавцеві не зашкодять, але простенького читача зведуть на манівці.

Та візьмім ще один примір, цим разом з книжок, які наші книгарні захвалюють ...для молоді. Нехай се будуть прим. Еміля Дронберга „Пригоди канадійського трапера” (Держ. Вид. України 1929, ст. 200, форм. 14.5 x 21 см., ціна 1 карб. 10 коп., тобто тепер около 2.50 зол.). На обгортці якийсь недолугий буцімто трапер бє списом... поза медведя. На титуловій сторінці написано: „Переклад з німецько (без „го”) О. Соболів”. Отже вже в заголовку друкарська похибка. Можна також прийняти, що п. Соболів це якийсь Собельзон з Харкова; свідчить про це ганебна мова перекладу.

Ціла історія, яку нам Дронберг у тій книжці розказує, це мисливсько-детективні пригоди трапера-інтелігента над річкою Свіфта. Історія дуже нудна, бо автор скрізь перериває нитку фабули та відскакує на боки, щоби показати нам у зовсім дарвінівським освітленні боротьбу за існування в природі. Такі дигресії тягнуться цілими сторінками, від самого початку (ст. 12—15) аж до кінця книжки. При тих дарвінівських описах автор не жаує суто семітських приправ: мясо, кров, сало, цівки крові і т. п. Брутальні описи наче з різні мають очевидно на цілі виховати брутальну людину.

Представивши по дарвінівськи брутальну боротьбу в природі, автор не дає ніякого вияснення її, навіть дарвінівського. Дронберг (чи може редактор радянського перекладу? — я не мав змоги порівняти перекладу з оригіналом) називає ту боротьбу за існування просто загадкою природи, що не дає змоги „жертвам цієї іграшки збагнути її мету” (ст. 15). Такий брак відповіді на розкриті брутальні сцени мусить викликати сумнів у доцільність прав природи, а в віруючих простень-

ких слов'ян тимсамим сумнів у Бога⁷). Брак відповіді на таке мусить довести пасивних читачів до ще більшого пасивізму; натомість активних до настрою бунту проти існуючого.

Коли бунт звернено проти Бога, то не слід його залишати й супроти людей. Отже суворих морально міщан називається скрізь насмішливо мобом і „чеснотливими“, боротьбу проти неморальних людей пояснюється конкуренцією між християнськими сектами (ст. 140—141). Бунт проти приниження жидівської раси спонукує автора ставитися прихильно до всіх принижених рас; звідси то і в інших большевицьких книжках така прихильність до всякого рода „Авсензайтерів“ (вимітнів), від рас починаючи на індивідуальних злочинцях кінчаючи. При тім не бракує теж вольтерівського „вияснювання“ історії: коли історичні свідки стверджують надприродний факт, то все таки його не було, бо надприродне — не можливе (ст. 84.). Бунт спомагає й закінчення повісти: воно нещасливе для принижуваної Індіанки⁸).

Самособою, що герой Дронберга зовсім не знає Бога, навіть у хвилині найтяжчої небезпеки (ст. 94 і черг.); анальогію знайдемо в пацифістичній книжці Турянського „Поза межами болю“.

⁷) Заміти проти Бога, які дехто виводить з існування терпінь на світі, пок. єзуїт о. Маріян Моравський називає типово слов'янськими замітами проти Бога (пор. книжку «Вечори на Леманем»). Чи радянським видавцям при виданні Дронбергової книжки не йшло якраз про розбурхання тих «слов'янських сумнівів»?

⁸) Цікаво, що американські фільми, відомі з того, що все в них мусів бути «геппі енд» (щасливий кінець), з хвилиною «допомог» і «культурних зв'язків» з большевиками — геппі енд закинули й тепер майже все кінчається трагічно. Таке трагічне закінчення родить у видців настрої бунту, потрібний для большевиків. — Цікаво також, що д-р М. Рудницький теж наводить бунтарство як прикмету «європейськості» якогось твору (пор. «Ми» перший випуск), що — як відомо — є одною з тез масонерії.

Збираючи все наведене, мусимо прийти до заключення, що справедливо цю книжку „Держнаукметодком Наркомосвіти УСРР по секції соціального виховання дозволив до вжитку по книгозбірнях установ соцвиху” — як воно гарно „по українськи” на заголовній картині книжки „було написувано”... Тираж (наклад) 5.000 примірників, теж нічого собі...

Наші католицькі „критики” бачать у книжці лиш одне лихо: коли вона має драстичні сцени проти шостої заповіді. Признаю їм у тому багато рації. Та я хотів би, щоб вони не забували і про те, що крім шостої є ще дев’ять інших Божих заповідей. До того в списі сімох головних гріхів нечистота є лиш одним, а не всіма сімома головними гріхами. Отже і в оцінці книжок годі нам з легкої руки забувати ті інші гріхи. Українська культура на тім напевно багато не стратить, коли український організм ковтне менше духової отруї. Стратить лише большевицьке державне видавництво, ну і товарищ Собельзон...

НАШІ ВИДАВНИЧІ СПРАВИ

Цікаве видання. — Українські неперіодики в УССР. — Те ж саме в Галичині. — Порівняння, сумне для Піємонту. — Котимосся вниз, а большевики йдуть угору. — Релігійні книжки. — Наші часописи в часовім розвитку. — Знову порівнюємо. — Кілько часописів мають католики. — І тут страта. — Почуття менчевартости в католиків. — Пригадка зі Св. Письма.

Накладом „Українського Економічного Бюра“ вийшов 1935 року „III. Український Статистичний Річник“ (III. Український Статистичний Річник 1935. Редакційний Комітет: Др. В. Кубійович, Л. Лукасевич, Е. Чехович. Варшава-Львів-Краків МСМXXXV. Стор. 269 + 19 нпг. Формат 12 x 17 см. Ціна 1.90 зол.). Це дуже цінне видання насуває читачеві багато гадок і рівночасно дає відповідь на різні проблеми нашого життя.

Для нас особливо цікаво приглянутися в відділі статистики нашої культури тій ділянці, що говорить про видавництва неперіодичні та пресу. Приглянутися не оком байдужого глядача, а так як приглядається суспільний діяч: порівнює й виводить відповідні висновки.

Перш за все розгляньмо відділ „Неперіодичні друки“ (ст. 176—178). Цікавий тут зріст видань українською мовою в УССР.: коли в 1917 році було у Великій Україні 746 українських неперіодичних друків (у порівнянні з усіма неперіодичними друками, що вийшли тоді в Україні дає це 54.4%), і в 1918 — 1084 назв (64,4%), то з приходом большевиків це число починає падати: в 1919

р. маємо вже лише 655 назв (47%), в 1920 — 457 (53,1), в 1921 р. 214 назв (32%). З того часу починається зріст книжкової продукції в УССР.: в 1922 — 485 назв українською мовою (29,3%!), а вже в 1931 р. (за Скрипника) назв українських книжок є 6.218, тобто в порівнянні з усією продукцією в УССР. — 76,9% книжок українською мовою. Дальших даних „ІІІ. У.Ст.Р.” не подає; але можна припустити, що тепер знову маємо там упадок видань українською мовою. Коли за Скрипника всетаки в УССР. виходило багато оригінальних видань і цінних (хоч пофальшованих) передруків та перекладів зі світових літератур, то тепер в УССР. виходять: або „оригінальна” большевицька казьонщина, або... переклади з сучасної московської й жидівської літератури. Все те для „направи” української куркульської психіки...

Очевидно, що так поправлена „українська” психіка, зажиджена і змосковщена, дасть у висліді два роди людей: 1. казьонних большевиків (з них — як казав небіжчик Ленін — 90% жуліків..) і правом контрасту 2. 150%-их націоналістичних шовіністів, з душею скривленою методами валенродизму й макіявелізму. Це предсказання ясне для всякого, хто пізнає й цікавиться духовим життям сучасних українців в УССР.; видне воно і з розгляду психіки польської суспільности, вихованої під Росією.

Ще гірше й сумніше представиться нам ця справа, коли порівняємо кількість українських книжок в УССР з такою ж продукцією в Польщі: українська книжкова продукція в Польщі типова для вбогого народу, який не потребує „божого слова”, а живе самим хлібом. До того ж галицькі вигідники здаються на „звязок з ненькою” та спокійненько консумують гниль, яку їм шле УССР за допомогою галицьких книгарень. Коли для нас ясна річ, що 300 книжок (а властиво: вза-

галі неперіодичних друків) річно на 6,042.000 українського населення Польщі — це число смішне й невистарчаюче на культурні потреби тої маси в часі, то хіба мусимо пошукати місця, звідки та маса бере решту всетаки потрібного їй духового корму. Відповідь ясна: зі старих маґазинів (видання масонської змістом „Видавничої Спільки“ й і. ліберально-безвірницьких і до того допотопних видань) і — у львиній мірі — з радянського ринку. (На цю тему гл. статтю „За здоровля нації“). Виходить, що большевицькі видання своєю масою в часі незабаром уже зовсім заллють наш галицький книжковий ринок. І тоді ми не будемо в силі успішно протиділати збольшевиченню психіки галичан.

Вірно й переконливо доказують це якраз статистичні дані „III. У. Ст. Р.“ От прим. у 1931 році на 6.218 українських книжок в УССР видано в Польщі всього 352 українські книжки, тобто в тім самім році вийшло в УССР 18 разів більше українських книжок! Тимчасом кількість українського населення (дані з 1933 р.) в УССР була 30,488.000 а в Польщі 6,042.000; значить українців в УССР було 5 разів більше ніж у Польщі. Який сумний вислід з того порівняння для культурних потреб українців у Польщі, в країні, де все ж таки маємо більше свободи ніж в УССР., в Галичині, яка має бути нашим Піємонтом... Виходило би з тих чисел, що наші культурні впливи в УССР чисельно тричі сильніші від галицьких (5:18); не диво, що своєю масою в часі витискають помалу й заливають наші західні землі.

Масою в часі так, бо — знов же та статистика — прим. в УССР за 1924—1931 роки вийшло 30.117 назв книжок українською мовою; за той сам час мали ми в Польщі лише 2.497 назв українських неперіодичних видань. З порівняння виходить: в УССР видань 12 разів більше для на-

селення більшого всього 5 разів!... У тім самім часі коли тут зглядна свобода й добробут, а там терор і нужда... Коли свого часу А. Крушельницький указував на те в „Нових Шляхах”, то казав правду, лише витягав з неї хибні висновки старого саможубного москвофільства: вся надія на Схід. Треба було витягнути висновки: поправити активність славетного „Пісмонту”, а не дрімати в неробстві.

Загальна статистика показує далше, що число українських неперіодичних друків у Польщі в 1931—1932 роках кризи мало помітну тенденцію зменшуватися: 1930 — 410 назв, 1931 — 342, 1932 — 288. Ще яркіше виступає ця тенденція упадку, коли порівняти пересічне число накладу: в 1928 р. пересічний наклад був 6.524 прим. а в 1931 р. вже тільки 2.873 примірники. Крім кризи старався про це й п. прокуратор: прим. у 1933 р. на 297 всіх видань сконфіскував 10 (3.3%), в 1934 р. на 280 книжок сконф. 18 (6,4%). Натомість менше страху мали люди перед большевицькими виданнями в українській мові, які ВОКС (чи там для дурення українців: „Українське Т-во для культурних звязків з закордоном”) двокілевими пачками поштою й нетикальними валізами полпредств висилав і досі висилає в українські західні землі.

Цікавий ще поділ тих неперіодичних друків. І так красне письменство — найбільше живий і впливовий чинник у культурній творчості — становило в УССР в числі неперіодичних друків за 1931 рік усього 9.3%; натомість на наших західніх землях у 1933—1934 роках красне письменство дало 154 назв на 643 всіх неперіодичних друків, тобто 23.9%. Вказує це на свободнішу творчість у Західно-Українських Землях.

Цікаво, що чисельні признаки упадку нашої книжкової продукції на західніх землях кінчаються в 1932 році; в роках 1933 і 1934 маємо тут уже зріст назв (1933— 297, 1934 — 346). Натомість загальне

число накладу українських книжок у Польщі в 1934 році — 7,246.000 примірників — усе таки далеко менше ніж прим. було в 1932 р. (8,273.000 прим.).

Ті два порівняння свідчать ясно про те, що видавничий рух від 1933 року якісно в нас росте; натомість кількісно, під оглядом накладу а не видань, він має нахил меншати. Причинами якісного оживлення по сім боці були з одного боку упадок „соборницьких” надій на УССР і на Скрипника, з другого повстання літературних премій та „Української Бібліотеки” і врешті суперництво різних ідеологічно-літературних гуртів.

Щодо місця видавання українських друків у Польщі то на першій місці маємо львівське воєвідство (в 1932 р. 229 друків), на другому станиславівське (26 друків), на третьому місто Варшаву (8 друків) і т. д. Повторюється стара історія зперед війни, коли то нашим братам зза Збруча найлегше було видавати українські книжки... в Петербурзі.

„III. У. Ст. Р.” не подає, нажаль, числа згл. % релігійних книжок, що досі в Галичині мали звичайно яких 14%. Не подано також згадки про книжки того рода в УССР; можна хіба здогадуватися, що в большевії ті книжки сховані в рубриці „інші роди” (5.1%) та що це будуть майже самі безвірницькі книжки.

Відділи про українську пресу в „III. Українським Статистичнім Річнику”, який опрацював п. Л. Лукасевич (цит. книжка, „Українська Преса” — ст. 179—190 і „Головніші органи преси” — ст. 195—206) — дуже цікаві і повчаючі.

З таблиці про „Розвиток української преси в цілому світі” в 1816—1934 рр. довідуємося, що першим часописом на українських землях була в 1776 р. „Gazette de Léopol” у Львові. Та властивим українським часописом можна назвати щойно „Українській вѣстникъ”, що почав виходити 1816 р. в Харкові по московськи й по українськи.

Початок української національної преси в Галичині — це „Зоря Галицька” у Львові 1848 р. Перший український часопис поза межами української етнографічної території це „Общий законів державних і правительства вістник для цісарства Австрії”; вийшов у 1849 р. в Відні. Перший часопис на еміграції в Америці це „Америка”, що почала виходити в Шенандоа 1886 року.

В 1816-17 р. маємо 2 назви українських часописів, у 1818-19 рр. уже по одній, потім перерва аж до 1824 року, в 1824-25 рр. знову по одній назві потім перерва від 1816 до 1848 р. В 1848 р. маємо дві назви, в 1849 — 6 назв, у 1850 — 8 назв і т. д. щойно 1865 рік дістає „величезне” число аж 10 назв. Це число росте і в 1880 році маємо вже 22 назви, в 1889 — 32 назви, 1893 — 43 часописи й аж у 1909 — 103 назви. 1918 рік приносить уже 273 назви, 1925 — 368 і т. д. В 1934 р. назв українських часописів маємо вже 609. Очевидно є й роки занепаду: 1869 (з 12 на 9 назв), 1884 (з 23 на 17), 1894-99 (з 43 до 31), 1914-16 (зі 141 до 62), 1919-22 (з 256 до 171). Останні упадки нашої преси припадають головно на роки воєн: великої (1914-1916) та українсько-большевицької (1919-1922).

З числа 609 назв українських часописів у 1934 році аж 386 виходить на території УСРР, 120 у Польщі, 12 у Чехословаччині, 7 у Румунії, 48 на еміграції в інших країнах Європи і 36 в Америці й Азії. Значить, беручи порівняння по назвах, відношення 120 назв наших часописів у Польщі до 386 в УСРР виглядало б на корисне для нашого „Піємонту” (це відношення як 3.2:1, коли відношення числа населення обох держав як 5:1). Воно доказ, що в Польщі більша свобода для українців ніж в УСРР; та справу можна брати й з іншого боку. Бо на тих 120 назв наших часописів у Польщі маємо всього 2 щоденники, коли в УСРР є їх кільканацять і то в сотках тисяч накладу.

Коли взяти під увагу тематику наших часописів у Польщі, то на тих 120 назв у цілому було 46 політичних і загально-інформаційних, 19 технічних, господарських і кооперативних, 14 літературно-мистецьких і історичних, 9 релігійних, 9 для молоді й дітей, 9 професійних, 7 наукових, 3 спортові, 2 жіночі й 2 гуманістичні.

Виходило би з тої статистики, що релігійних часописів маємо в Польщі 5.8%. Та це число не вірне: з одного боку більше, бо зібрані в ньому часописи в українській мові різних релігій, з другого менше, бо прим. діточі часописи релігійні подано в особній рубриці. Переглянувши список часописів на українських землях у Польщі (ст. 195—199 цит. книжки), можемо справити ті числа так: Взагалі релігійних часописів, тобто часописів, що стоять на якимсь релігійнім світогляді, маємо в Польщі 20 назв (16.6%). В тім числі 16 з них (13.3%) є в руках католиків, 3 в руках різношерстих протестантів, 1 в руках православних. Не відноситься ворожо до католицизму ще 5 часописів, де початкові редактори — католики, отже можна сказати що українська католицька преса в Польщі має 21 назв, тобто становить 17,5% всієї української преси в Польщі (дані з 1935 року).

Байдужа до католицизму згл. ліберальна (без постійних нападів на католицизм) українська преса в Польщі має 330 назв (25%). Разом мають католики з „нешкідливими” 51 назв (42.5%) усієї української преси в Польщі. Протикатолицьких українських газет (протестантські, православні, суто ліберальні, радикальні, комуністичні і т. п.) є в Польщі 22 (18.3%); крипто-протикатолицьких (яких редактори ворожі католицтву, та для політики не ведуть нападу явно, тільки підлазкою) є 47 (24.2%). Разом протикатолицький пресовий фронт має 69 часописів (57,5%), тобто числом назв 48 більше, відсотком 15% більше. Ця перевага не була б іще

така трагічна, та вона без порівняння гірша, коли порівняти наклади католицької преси з накладом протикатолицької й узяти ще під увагу те, як часто появляються ті часописи. Отже приміром 5 католицьких політичних тижневиків має наклад 11 тисяч примірників, коли 3 такі безвірницькі часописи мають разом 13 тисяч накладу. Українці-католики не мають тепер ані одного щоденника (до війни був „Руслан“, у 1919-20 рр. була „Нова Рада“). А даліше обчислюємо: На 10 літературно - мистецьких часописів (переважно місячники) всього 1 у руках католиків і 1 редагує католик. На 10 часописів для дітей і молоді всього 3 в руках католиків, а 1 не ставиться вороже до католицизму. Всі ті дані ясно доказують, що українці-католики в Польщі ставляться легко душно до апостоляту доброї преси; то з нерозуміння його ваги, то просто з недбалого й грішного залишення.

Варт іще поглянути, яке взагалі число всіх наших видань католицьких часописів на світі та в яким воно відсотку до загального числа української преси. Отже коли загальне число всеї української преси на цілому світі дає цифру 609 назв (це 100%), то католицькі часописи мають у цім числі 65 назв, тобто 10.67%. До останніх часів той відсоток був 14%; значить українська католицька преса в останніх роках стратила 4% у користь некатолицької... Не диво, що відомий католицький письменник, проф. унів. др. Тігамер Тот пише таке: „Чи ти знаєш, на чім ми католики, ще замало розуміємося? На вироблюванні публічної опінії! Від неї так багато залежить, а її вироблюють доволі часто люди зовсім непокликані. Чому ми лишаємося так скромно позаду? Це повинно й мусить змінитися у часах „Католицької Акції!“. Справді останній час змінити це наше наставлення. А то буде й до нас можна віднести слова св. Письма: „Знаю твої діла,

що ти ні зимний, ані гарячий. Коли б ти був зимний або гарячий! Але що ти літній, і ні зимний, ані гарячий, викину тебе з уст моїх". (Об. св. Ів. 3,15 і сл.).

ЗА ЛЮДОВИЙ ФРОНТ ...КАТОЛИЦЬКОЇ КНИЖКИ

Що мають польські католики в ділянці релігійної літератури. — Але й того мало. — Як у нас з тією справою. — Треба збирати, що де є доброго. — Способи на те.

„Катальог видавництва Апостольства Молитви в Кракові — січень 1936" — інакше кажучи: видавництво польських оо. єзуїтів — має 144 ст. друку дрібним письмом! По точнішим перегляді цього катальогу дістаємо число 648 як суму всіх книжок і брошур, що їх містить цей покажчик. Здається мені, що якби навіть зібрав усі кат. видання в нашій мові, які є тепер на книж. ринку, то ще не досягнув би такої високої цифри: 648 книжок. А се лиш о д н о католицьке польське видавництво. Їх є далеко більше; прим. є ще величезне видавництво св. Войтіха з осідком у Познані з 4 книгарнями-філіями. Це видавництво має не лише власні 4 книгарні, але має власні друкарні, клішарню й навіть власну фабрику паперу! Згадаймо ще львівське польське видавництво „Релігійна Бібліотека", що має власну друкарню й книгарню та склад девоціоналій.

Коли поглянемо на видавництва оо. єзуїтів, то бачимо, що це не лиш ефемериди-брошуроньки, як звичайно в наших католицьких видавництвах, але й „солідні" томища, не раз по 600 стор. кожний. Цікаве й те, що прим. провідник по польській католицькій релігійній літературі, книжка

пера редемпториста о. М. Пірожинського (вид. оо. єзуїтів, заголовок „Що читаць”, ціна 1.20 зол.) має 122 сторінки середнього формату. Скріплюють те „об'ємове” ділання ще й наклад книжок і газет; для порівняння: наклад францішканського „Рицержа Непокаляней” має понад 750.000 (сімсот п'ятьдесят тисяч); наклад нашого „Місіонаря” всього 45 тисяч... Поляки мають два щоденники: „Глос Народу” в Кракові й „Мали Дзеннік” у Непокалянові; ми не маємо ні одного. „Мали Дзеннік” має 120 тисяч накладу, а один „одинокий український щоденник”, до того ліберальний, за сорок літ дійшов до накладу 4—5 тисяч...

А проте — мимо всіх польських плюсів — з порівняння тих осягів з видавничими успіхами, прим. жидів у Польщі, треба сказати, що того всього як на потреби десятків мільйонів польських католиків дуже мало. Бо прим. жида, яких у Польщі є всього 11%, мають в однім лише Львові на 6 щоденників, які тут виходять, аж чотири щоденники в своїх руках і то саме такі щоденники, яких накладу по 10 разів більші від т. зв. „католицьких” (а властиво ліберально-ендецьких).

Вже тих примірів вистарчить на доказ, що польська католицька видавнича діяльність — великанська в порівнянні з видавничою діяльністю католиків-українців — замала й недостаточна в порівнянні до ворожого людово-фронтового табору. Виразно кажу: табору „людового фронту”, а не чисто-більшевицького табору. Та це ще гірша біда, той ніби „людовий фронт”. Це лихо більше від чистого більшевизму для того, що воно легше стравне.

У статті „Наші видавничі справи” подав я — на основі статистики — досить сумні дані про легкодушність (чемно кажучи) наших католиків у видавничих справах. І так українські католики мали в 1935 році всього 17,5% української преси в своїх

руках; коли порівняти той стан зі станом з 1920 року, то виходить, що наші католики стратили на пресовім фронті загально 4%, тобто четвертину свого дорібку. Так виглядає „поступ” українських католиків на пресовім фронті за останніх 15 літ... А далше — з порівняння кількості українських видань на західно-українських землях з такими ж виданнями на українських землях під большевиками — слідує, що в большевії виходить 18 разів більше книжок українською мовою, ніж в „українськiм Піємонтi”! Отже масою в часі большевики й у видавничих справах беруть сильно верх над лінивими „Піємонтцями”.

Знов же в статті „За здоровля нації” докзано, що навіть з тих 10 книжок, які припадають нашим католикам з кожних 100 українських книжок, виданих на західно-українських землях, всього три книжки випадають на релігійну белетристику, а решта, 7 книжок, це переважно література проповідничо-аскетична. А треба собі вже раз здати справу з того, що сьогодні можемо ділати на серця більшости людей не аскетичними творами, лише белетристикою в католицькiм дусі.

Отже з католицькими виданнями у нас щось так, як було з недостачею набоїв у Галицькiй Армії перед чортківською офензивою: треба було їх здобути, або покинути раз на все свої позиції. А що покидати свої позиції — сором для жовніра, то пішли вперед і здобули амуніцію. Або ще один примір: польська армія в 1920 році мала кріси австрійські, німецькі, французькі, російські, мекіканські навіть. Калібер тих крісів був ріжний, отже й амуніція мусіла бути ріжна. Та чи, маючи такі недостачі, армія Пілсудського не побила большевиків, хоч не мала однородного узброснення?

Так і ми, українські католики, подібні в видавничих справах до обох згаданих армій: не ма-

ємо власної однородної зброї, не маємо майже власних фабрик набоїв (усього 10 наших на 100 чужих). Значить мусимо здобути видавничу амуніцію, мусимо покищо вдоволитися нею, хоч яка вона буде різнородна. Коли маємо запотребування на добрі книжки для читалень, а маємо лише 10% католицьких видань, то не вистарчить кинути на всі прочі книжки анатему, бо вони — мовляв — не нашого стовідсотково-католицького калібру. Ні, треба з 90 оставших книжок вибрати по можности всі, які лише можемо допустити до читалень без моральної шкоди для читачів-католиків. Це буде те збирання різнокалібрової амуніції, це буде той католицький „людовий фронт” видавничий. Бо й чому не можемо вжити ріжної зброї, коли вона придасться нам саме для боротьби з ворогом?! Берім тут примір зі св. Павла (Посл. до Филип'ян 4, 274): „Наконець, брати, що тільки правдиве, що тільки чисте, що тільки справедливе, що тільки святе, що тільки любе, що тільки доброславне, чи яка чеснота, чи яка похвала, це розважайте”.

Отже можемо й мусимо взятися до праці вибирування всього доброго або можливого, що лише знайдемо на нашім видавничім ринку, а що могло б нам послужити як видавнича амуніція. Очевидно найперше зберемо й спишемо всі чистокатолицькі твори, з яких би вони не вийшли видавництва чи авторів. У нашім списі ті 100% католицькі твори дістануть „клясу”: дуже добрі, або I. Потім зберемо й спишемо всі ті книжки, в яких нема нічого протикатолицького, а які всетаки добрі з погляду природної етики. Це будуть „добрі” книжки, кляса II. Дальше зберемо й спишемо ті всі книжки, які не мають протикатолицьких уступів, але й не мають ніякої глибокої етичної тенденції, тобто морально байдужі книжки. Це будуть книжки „допускаємі”, кляса III. Врешті зберемо й спишемо

такі книжки, які хоч мають сумнівні місця, то проте інтелігентні люди можуть ними в деяких випадках покористуватися, коли будуть до них критично упереджені. Такі книжки зазначимо як „сумнівні” й дамо їм IV клясу. Злих книжок не будемо зовсім згадувати, бо анатемізування у практиці доводить звичайно до їх спопуляризування.

З наведеного виходить, що така католицька акція свого рода „людового фронту” видавництва мусить піти в двох напрямках: 1) вибору (покажчика-спису) і 2) поширення (кольпортажі) тих видань. Це друге важне й тому, що багато книгарень просто не має згл. не хоче мати на складі деяких видань; про причини годі тут розписуватися. Щодо покажчиків моральної вартости книжок, то про це я вже раз писав у „Католицькій Акції” з 1935 р. п. н. „Що католикові читати?” Там подав я важніші покажчики белетристики. В нас такий вибір давав колись кварталник „Добра Книжка”, якого останнє 13 число вийшло ще в листопаді 1929 року. В тій „Добрій Книжці” подавав я список морально-допускаємих книжок без наведеного вище поділу й через те характер того видавництва був радше каталогово - купецький, ніж морально - інформуючий. Всетаки й такий покажчик придався в виборі доброї лектури тимбільше, що видавництво „Добра Книжка” рівночасно кольпортувало поручені видання. Через матеріяльні умовини те видання припинено й хоч сама „Добра Книжка” як фірма не впала, то проте припинила вповні всяку свою діяльність, наче запала в летаргічний сон.

Проте й сні мають свій кінець. Нині (серпень 1937) можу вже повідомити наш католицький загал, що відновлюю „Добру Книжку”. „Добра Книжка” видаватиме, покищо квартално, бібліотеку „Доброї Книжки” — видавництво белетристики в католицькім дусі. Перший випуск, том опо-

4
відань о. В. Попадюка, вже вийшов з друку. Дальші книжки приготавляю до печатання.

Також не виключене, що приступимо до видавання покажчика книжок, такого як оце вище подано. Щоб мати змогу помістити в тій покажчику бодай усі католицькі видання, прошу Вп. Авторів таких видань надсилати на мою адресу (Олександр Мох, Львів I, вул. Реймонта 4. м. 1.) по два примірники своїх видань до рецензії. Рівночасно з тим прошу подати точну ціну тих видань та опуст і умовини продажі, які даєте книгарням. Через оголошення в такій покажчику, якого наклад буде значний, скористають особливо автори - самітники, які не всилі оголошувати постійно й успішно свої видання, бо не мають до того відповідного адміністративного апарату й досвіду. Зосередження таких видань в однім центрі збільшить без сумніву наш католицький видавничий амуніційний магазин і так причиниться до кращої справності нашої католицької армії.

Львів, серпень 1937.

ЗМІСТ

	Стор.
Як і кого виховує сучасна зла преса й література	3
Приготовляють нове радянофільство	16
За здоровля нації	23
„Невинність” большевицьких книжок	29
Наші видавничі справи	34
За людвий фронт... католицької книжки	42

В Адміністрації „Нової Зорі“

можна дістати м. ін. отсі видання

БІБЛІОТЕКИ УКР. КАТ. ОРГАНІЗАЦІЇ.

Ціни в золотих :

Спіритизм	2.—
Життя св. Кирила і Methodія	0.80
С. Томашівський: Петро, перший уніятський митроп. України-Руси	1.50
Греко-катол. Церква	0.95
Борці за Церкву. Ч. I. Св. Павло	2.—
о. Т. Галушинський: Найвищий Пастирський Уряд в Хр. Церкві	0.60
Зброя до оборони і наступу. Начерк проповіді про пресу (добр. даток)	
Борці за Церкву. Ч. II.	2.—
Християнське виховання молоді	0.40
Еп. Гр. Хомишин: Пастирський лист про політичне положення	0.40
о. М. Карівець, ЧСВВ: Три Синодальні Архієреї	0.25
Еп. Гр. Хомишин: Про грозу духової руїни (Пастир- ський Лист)	0.40
А. Ч. Українська молодь Христові	0.60
о. В. Породко, Ч. Пресв. Ізб.: Хто такий був Лютер?	0.30
Еп. Гр. Хомишин: Українська Проблема	1.50
о. Б. Кренціцький: Моя розмова з дослідниками св. Письма	0.40
Еп. Гр. Хомишин: Справа целібату	0.40
Т. Коструба: Радикали про Унію	0.25
Т. Галушинський: Думка і наука Церкви в питанню літург. мови	0.20
Ол. Мох: Покажчик змісту „Нової Зорі“	4.—
Еп. Л. Челлонер: Розважування над правдами й обо- вязками християнства	
О. Назарук: Рома етерна. Вічний Рим — Апостоль- ська столиця	1.—

АДРЕСА: „НОВА ЗОРЯ“

ЛЬВІВ, УЛ. ГРОДЗИЦКИХ 2. П. ПОВ.

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

в католицькій душі —
боротьби за католицьку
тоглед

Оповідання й повісті

Ціни в зол.

Антонюк, А.: Мала Неллі	0.70
Арєнс, Б.: У пралісах Канади	0.70
Бавбергер, В.: В печері пустинника, 2 томи	1.40
Бей, А.: Юнак Тако	0.75
Бесіє А.: Малий Петрусь	0.15
Братик І.: Останній Свят Вечір	0.20
Валь, А.: В підземеллях Риму	0.70
— : В копальнях Сардинії	0.70
Гуондер, А.: Присяга ватажка Гуронів	0.70
— : Пімста монаха	0.70
Граціє, Е. Делле: Два вороги	0.50
Далекий, О.: З небесного городчика	0.80
Дежеліч, В.: Софію вибрав	3.—
Емонтс, Й.: Дух страху	0.70
Квіт, О.: Божі стежки	0.85
Кірх, І.: Борці за Церкву, 2 томи	4.—
Королева, Н.: Во дні они	1.30
— : 1313 (повість)	2.30
— : Інакший світ	3.80
— : Без коріння	2.50
Лотоцький, А.: Було колись на Україні, 3 томи	2.45
— : Кужіль і меч	3.—
Лягерлеф, С.: Хустина св. Вероніки	0.95
— : Різдвяні рожі	0.50
Маковський, В.: »Андрей« на засланні	0.80
— : Чорна коршма	0.95
— : Вістун з того світу	2.—
М. П.: Тайна хлопяти	0.80
Назарук, О.: Роксоляна	12.—
Попадюк, В.: Розмова з духом	0.95
— : Біла смерть (друкується)	0.95
Ф.С.: Бранець морського опришка	0.70
Честертен, Д.: Знак зломаного меча	0.50
— : На темних стежках	0.70
Яценків, В.: Юркова тайна	0.70

Замовляти по адресі:

О. Мох — Львів І. вул. Реймонта (Содова) 4. м. 1.

Рл 4024

О, МОХ

На фронті